

Remissvar till Centrum för uthålligt lantbruk CUL:

Ramprogram för forskning inom ekologisk produktion och konsumtion 2010 - 2012

Sammanfattning

Ramprogrammet är en bra översikt över problemen jordbruket står inför då en övergång till uthållighet under nya förutsättningar är ett måste. Nedan redovisas några olika kommentarer och synpunkter på detta. Betydelsen av att kombinera utvecklingsarbetet med framtidsstudier av olika slag framhålls.

Fritidsodlingen med 2,5 miljoner trädgårdar producerar i dag långt mindre livsmedel än som på sikt skulle vara möjligt i en krissituation. De betydande möjligheterna att kunna bidra till livsmedelsförsörjningen - om så skulle bli nödvändigt - är ett av skälen varför fritidsodlingen bör beaktas i uthållighetsarbetet. Fritidsodlingen är även av intresse genom möjligheterna att lätt integreras i och utnyttja det lokala kretsloppet samt genom de ekotjänster trädgårdarnas kan erbjuda.

Fritidsodlingen har under de senaste 25 åren haft värdefulla nära kontakter med SLU som bidragit till att ökat många fritidsodlares medvetenhet om ekologisk odling och dithörande miljöfrågor. Därför är det angeläget med fortsatta kontakter mellan fritidsodlingen och SLU bl a gällande uthållig livsmedelsproduktion.

Inför en okänd framtid

Ramprogrammet är en lättläst bra sammanfattning av dagens identifierbara problem när det gäller anpassningen av jordbrukets livsmedelsproduktion till aktuell och förutsedd situation relaterade till i första hand klimat- och energifrågorna. Flertalet problem torde likartat gälla även det konventionella jordbruket. Den utförliga problembeskrivningen belyser samtidigt det omfattande forsknings- och utvecklingsarbete som ligger framför oss.

Som antyds är osäkerheten stor – och torde så förbli för lång tid – när det gäller vad som verkligen kommer att hända med klimatet, energiförsörjningen, livsmedelstillgången, priserna etc. Det är därför inte möjligt att med någon säkerhet prioritera rätt när det gäller vilka problem och frågeställningar som är viktigast och mest brådskande. Utan prioriteringen måste snarare utgå från vilka problem är det generellt viktigast att ta itu med och vilka situationer måste

prioriteras därför att de står för de mest ödesdigra effekterna ifall de inträffar. Internationellt samarbete liksom arbetsfördelning måste naturligtvis eftersträvas.

Omöjligheten att göra säkra prognoser av olika slag – ingen tycks i olika avseenden kunna förutspå situationen om tio år – gör det angeläget att breda alternativa framtidsscenarier görs beträffande det framtida jordbruket och livsmedelsförsörjningen. Det bör kunna underlätta identifiering av viktiga tänkbara situationer och problem och hur dessa kan påverkas eller bäst hanteras. – Sådana sakligt underbyggda fantasifulla scenarier är inget nytt påfund och torde i praktiken redan pågå på många håll. Ett internationellt utbyte av sådant material är naturligtvis angeläget.

Önskan om hållbarhet ...

Slutmålet för arbetet är att finna kunskaper och metoder som kan användas för att säkerställa jordbrukets framtida produktion av främst livsmedel men även biobränslen och andra ”produkter” för ett hållbart samhälle (exempel på sistnämnda kan vara utbud av semestermöjligheter som ersätter dagens energikrävande turistresor).

Även om Ramprogrammet formellt avser utvecklingen av den ekologiska produktionen och konsumtionen måste syftet – som vi läser det – ändock vara att i samarbete med den konventionella odlingen utveckla hållbarhet för hela jordbruket.

Några frågeställningar

De olika kretsloppens betydelse och problem berörs på flera ställen, t ex kolets, kvävet, fosfors och vattnets. I praktiken behövs en samlad bild av alla berörda kretslopp inklusive mikronäringsämnen och mull.

Ett övergripande problemet i kretsloppssammanhang är material- och vattenflödena till städer och andra befolkningscentra och vad som sedan händer med vattnet och alla näringsämnen. Detta måste långsiktigt vara ett av de allvarligaste hoten mot hållbarheten både för livsmedelsproduktion och biobränsleproduktion. Särskilda insatser behövs för att lösa problem inom detta område – till en början försök, men i slutändan troligen med både utvecklingsprojekt, information och lagstiftning.

En akilleshäla som ofta berörs men mindre ofta får en god belysning är ekotjänsterna. Att tillgången på pollinatörer är oroväckande i underkant framkommer regelbundet (problemen uppges vara större på en del håll utomlands). Men vilka andra systemtjänster är också viktiga, sårbara eller kritiska för jordbruket? Troligen dagmaskar och andra smådjur, som påverkas av både gifter och jordpackning. Alla rovinsekter och fåglar som bidrar till bekämpning av olika skadegörare – vilka åtgärder behövs för att värna och gynna dessa?

En tredje kategori är svampar som bryter ned organiskt material, svarar för mykorrhiza och håller efter olika skadegörare.

Vilka fler ...?

Fritidsodlingen berörs i hög grad

Det är självklart att instämma i stycket på s. 11 om fritidsodlingen! Det är vidare viktigt att peka på att fritidsodlingen i Sverige mer systematiskt än i många andra länder har eftersträvat att följa utvecklingen på miljöområdet, ta till sig nya kunskaper och aktivt utnyttja de goda kontakter vi sedan 25 år har haft med Lantbruksuniversitetet. Vi tycker oss på olika sätt se positiva resultat av detta (till exempel från ekologiska studier som har gjorts på koloniområden).

Med ursäkt för att här upprepa vad vi tidigare nämnt flera gånger:

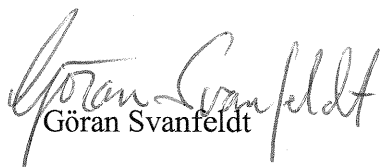
Det finns 2,5 miljoner trädgårdar i Sverige, till detta kommer parker och liknande mark. Trädgårdarna omfattar 300 000 hektar odlingsbar mark som bedöms skulle kunna producera vegankost motsvarande årsbehovet för bortåt 4 miljoner vuxna människor. Trädgårdarna är således en viktig potentiell resurs för livsmedelsförsörjningen.

Trädgårdarnas betydelse i dag för livsmedelsförsörjningen är begränsad. Men många trädgårdar bidrar till främja biologisk mångfald när jordbrukslandskapet blir allt mera ogästvänligt för bl.a pollinatörerna. Samtidigt spelar trädgårdarna en viktig roll från folkhälsosynpunkt eftersom trädgårdsarbete är den vanligaste utomhusaktiviteten på fritiden näst efter promenader.

Ytterligare en aspekt i detta sammanhang är stadsområdenas utformning. Stadsplanering har länge varit starkt tekniskt präglad. För att främja en mer ekologiskt medveten stadsplanering, med fungerande kretslopp, stadsodling, lokal livsmedelsproduktion etc är det angeläget med en medverkan från SLU även via utbildning och forskning med kopplingar till utbildningen av landskapsarkitekter och hortonomer.

FOR ser det därför som viktigt att fortsatt upprätthålla kontakter mellan Lantbruksuniversitetet och landets fritidsodlare, inte minst när det gäller den fortsatta utvecklingen av uthållig odling, systemtjänster etc.

För Fritidsodlingens Riksorganisation FOR

Göran Svanfeldt